

Prevention i Atlanta. Det dreier seg om et nytt coronavirus. I begynnelsen av april påvises det at smitten kommer fra ringhalekatt, en delikatess som ales opp på egne dyrefarmer.

Advarselen fra WHO medførte betydelige økonomiske tap. I Hongkong anslår man at tapet beløp seg til 5 milliarder amerikanske dollar. Flyruter ble innstilt, hoteller og restauranter ble stengt, butikker var tomme, alle som kunne reise fra byen, dro. Strengt hygieniske tiltak ble innført over hele Kina. De siste ringhalekattene ble fjernet fra dyremarkedet 6. januar 2004. Siden har det ikke vært rapportert om smittede.

Forfatteren reflekterer over menneskenes sårbarhet for nye virusutbrudd, ikke minst i vår globaliserte verden, hvor 14 dagers inkubasjonstid er lenge nok til at virusutbruddet blir verdensomspennende. Boken er tankevekkende, med mange og grundige kildehenvisninger. Her vil jeg minne om en fin oversikt om sarsutbruddet av Tom Sundar i Tidsskriftet (1). Dagens helter er ubetinget mikrobiologer og virologer med deres smittevernsarbeid. Jeg kommer heretter til å lese den ukentlige MSIS-rapporten! Boken anbefales til alle.

Wenche Reed
Patologiklinikken
Radiumhospitalet

Litteratur

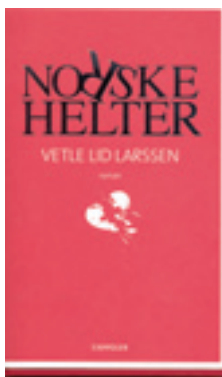
1. Sundar T. SARS – den nådeløse beredskapstesten. Tidsskr Nor Lægeforen 2003; 123: 1882–5

Skarp diagnostikk av det moderne sykehus

Larssen VL.

Norske helter

278 s. Oslo: Cappelen, 2007. Pris 349 NOK
ISBN 978-82-02-27352-1

Pasienters opplevelser av sykdom er et kjent litterært tema, likeså skildringer av leger og annet helsepersonell. Romaner hvor selve sykehusdriften eller helsevesenet er et hovedtema er sjeldnere. *Norske helter* er en slik sjelendhet, hvor Vetle Lid Larssen med

skarp penn dissekterer og diagnostiserer det moderne sykehuset. Larssen debuterte med romanen 2 i 1990 og vakte siden stor oppmerksomhet med boken *Anti-sex* i 1998.

Hovedpersonen, som presenteres som den 37 år gamle Frank Jørgensen, har vært i en bilulykke og har pådratt seg en alvorlig

traumatisk hodeskade med brudd i skallebasis, hjernekontusjon og traumatiske hjerneblødninger. I flere år har hovedpersonen levd som et «myrlik», men så skjer altså ulykken. Etter knapt to uker slår han øynene opp til en tilstand preget av forvirring og hukommelsestap. Karakteristikken av behandlerne er krass: «Pass deg for de vennlige. Det er de andre som er dine venner, de sure og trumpete ... Det er de vennlige som ødelegger verden, de som tror de forstår den. Mora mi forsto meg alltid. Men jeg vil ikke bli forstått! Hører dere?» Selv om hovedpersonen ikke vil bli forstått, er det et vel så stort problem at han ikke makter å gjøre seg forstått. Han har en rekke nevrologiske utfall, deriblant ekspressiv afasi. Dette skildrer Larssen på mesmerisk vis. Jørgensen befinner seg på Øst, en avdeling for hjerneskadede, ved Granvin rehabiliteringssykehus. Han kommer i kontakt med andre pasienter som sliter med hjerneskader, men som også forklarer ham om den økonomiske logikken som driver sykehusmaskineriet. Han er ikke pasient eller kunde; han er blitt en «produksjonsenhet». Han innser at han må komme seg vekk. En planlagt konsert åpner for nye muligheter.

Larssen skriver med stor innsikt om pasienter med traumatisk hodeskade og den fortvilede situasjonen som oppstår når ens personlige identitet står på spill. Sammenliknet med klassiske sykehusberetninger som *Babels hus* (1978) av P.C. Jersild (f. 1935) og *Gjokeredet* (1962) av Ken Kessey (1935–2001), tematiserer Larssen en helt ny drivkraft i sykehusmaskineriet. Larssen skildrer hvordan økonomien overstyrt virksomheten i det moderne sykehuset, selv når den kliniske virkeligheten yter motstand. *Norske helter* handler om heltemotet pasienter med traumatisk hodeskade må mobilisere for å vende tilbake til livet, men romanen handler vel så mye om konsekvensene av en absurd sykehusdrift, hvor legen risikerer å innta rollen som antihelt snarere enn helt.

Jan C. Frich
Tidsskriftet

Basisbok i reisemedisin

Verdens helseorganisasjon

International travel and health

227 s, tab, ill. Genève: WHO, 2007. Pris CHF 25
ISBN 978-92-4-158039-7

Målgruppen er helsepersonell som har befattning med personer som trenger vaksiner, malariaproylaks og rådgivning før reiser. Bak 2007-utgaven står et stort antall fagpersoner i WHO og en rekke leger som arbeider med reisemedisin i mer enn 15 forskjellige land. Boken omhandler de fleste

sidene ved reisemedisin, inkludert reiseapotek og reiseforsikring. Flere av kapitlene er betydelig omarbeidet og utvidet siden forrige utgave, bl.a. kapitlene om dyp venetrombose i forbindelse med flyreiser, høyrdesyke, rabies, malaria og blodsmitte. Helt nye er kapitlene om cruisemedisin og om to spesielle grupper: besøkende til slekt og venner i fjernliggende opprinnelsesland og pilegrimer til Mekka.

En kortfattet og god oversikt over infeksjonssykdommer som kan ramme folk på reise, omfatter nå også fugleinfluensa og chikungunya. For mange av sykdommene er det oppdaterte kart over geografisk utbredelse. Kapitlet om vaksiner og vaksinasjon omhandler alle tilgjengelige vaksiner, inkludert rotavirus- og HPV-vaksiner. Det er delt i tre bolker om henholdsvis vaksiner i rutinebruk, vaksiner til selektiv bruk og vaksiner det er krav om ved innreise i visse land. En slik inndeling er ikke enkel, og det er ikke innlysende hvor omtalen av en gitt vaksine er plassert. Det gis fyldig informasjon om de enkelte vaksinene. For hver av vaksinene er det et avsnitt om smitterisiko ved reiser. De følgende avsnittene tar for seg spesielle forhold hos den som skal vaksineres, bivirkninger og kontraindikasjoner til vaksiner og oppdaterte retningslinjer for utfylling av internasjonalt vaksinasjonssertifikat. En tabell som angir forekomst av sjeldne og alvorlige bivirkninger kan være nyttig for enhver vaksinator.

Listen over landenes malariasituasjon og vaksinasjonskrav er trolig den som hyppigst brukes ved reiserådgivning. Den inneholder nå spesifikke opplysninger om WHO's anbefalinger i tillegg til hvert lands krav om gulfebervaksinasjon. Dette har sammenheng med det internasjonale helsereglementet (IHR) som ble fullstendig omarbeidet i 2005 og som trådte i kraft 15.6. 2007.

Med format på drøyt 200 A5-sider er det naturligvis grenser for hvor detaljerte opplysninger som kan tas med for hvert land. Ved bruk som oppslagsbok er det ugreit at omtalen av en enkelt sykdom og vaksinen mot den er fordelt på opptil tre forskjellige steder og utfylling av vaksinasjonssertifikat beskrives på et fjerde sted. Stikkordregisteret er imidlertid bra nok, og den som bruker boken, lærer seg raskt å finne frem.

Dette er både en lærebok og en oppslagsbok, og den er uunnværlig for alle som arbeider med reisevaksinasjon og -rådgivning. I den senere tid har boken kommet i trykt utgave annethvert år. Den kan skaffes av enhver bokhandler. Internett-utgaven, som oppdateres oftere, er gratis tilgjengelig i fulltekst på www.who.int/ith.

Synne Sandbu
Avdeling for vaksiner
Nasjonalt folkehelseinstitutt